

Tilslutning til NATO

Taler

Einar Gerhardsen

Sted

Oslo

Omstendigheter

DNA's landsmøte, 17 (?) februar 1949

- 1 Jeg vil be landsmøtets deltakere tenke seg tilbake til mellomkrigsåra, etter at
Hitler hadde tatt makten. Den taktikk som Hitler nyttet, gikk snart opp for
oppmerksomme iakttakere, Den gikk ut på å ta ett land om gangen. Så snart
dette gikk klart opp for oss, husker jeg godt at ikke bare vi nordmenn, men hele
5 Norden, i sosialistiske kretser, gikk sterkt inn for at de økonomisk sterke
demokratier, i første rekke England og Frankrike, om nødvendig med våpen,
måtte stanse Hitlers aggresjon. I parentes bemerket vil jeg si at vi aldri hørte noe
om at Norge skulle være med. Vi forlangte bare at det engelske og det franske
folk skulle slåss mot aggresjonen. Men prinsippet var for så vidt greit nok. Det
10 lyktes dengang ikke å skape en slik innstilling i de demokratiske land, til tross for
at vi opplevde det eiendommelige at engelske og franske arbeidere var de første
som forlangte krig mot Tyskland. Denne forsømmelighet fra de demokratiske
land førte til den annen verdenskrig. Forsømmelsen av de demokratiske land til
å gjennomføre en solidarisk politikk førte til krig. Norge ville være nøytralt og
15 utenfor etter at denne krigen var brutt ut. Men vår oppriktige vilje hjalp oss
ingenting. Vi våknet 9. april 1940 og opplevde at tyske soldater hadde erobret
en stor del av vårt land. Så fikk vi tross all vår gode nøytralitetsvilje 5 års krig, 5
år uten frihet, og de åra er ikke gått sporløst hen over noen av oss. Uviljen mot
krigen ble sterkere i våre sinn enn før, men også uviljen mot undertrykkelse og
20 ufrihet ble sterkere enn noensinne.

- Ved krigens avslutning ventet vi at drømmen om fred skulle bli til virkelighet.
Det ble ingen fred. Tvert imot, den internasjonale situasjon tilspisset seg. Det
alvorligste inntrykk gjorde Sovjets aggresjon, som minnet oss så uhyggelig om de
25 ting som skjedde foran den annen verdenskrig. Metodene var nye, men
realiteten var den samme. Land etter land ble i virkeligheten erobret av Sovjet -
Romania, Bulgaria, Ungarn, Polen, Albania og Jugoslavia. Tsjekkoslovakia stod

i en annen stilling. Om de første navn jeg nevnte, kan det sies at disse land ikke
30 var virkelige demokratier. Men Tsjekkoslovakia var et moderne vesteuropeisk
demokrati. På tross av flertallets vilje ble også det lagt inn under Sovjets
innflytelse. Det var bare naturlig at vi fikk den følelsen, da meldingen kom om
undertrykkelsen av dette stolte folk, som så lenge og tappert hadde kjempet for
sin frihet og uavhengighet, at vi atter gikk inn i en undertrykkelsesperiode. Det
35 gjorde et alvorlig inntrykk på alle frihetselskende mennesker i verden. Det som
gjorde at vi følte stillingen enda mer alvorlig, var Stalins forslag til Finland om
en pakt. Umiddelbart etter kom det meldinger fra utlandet om at Norge var det
land som deretter stod for tur. Det var ikke så helt alminnelig kjent dette, men
der hvor det var kjent, var det en tanke som umiddelbart meldte seg hos alle: Vi
40 må søke sikkerhet for Norge, støtte og hjelp, der hvor vi visste at det kunne være
effektiv hjelp å få, og det måtte i første rekke bli hos USA og Storbritannia.

Nå, det gikk dengang ikke så ille som det så ut til. Men vi skal ha klart for oss
årsaken til dette. Det skyldtes den voldsomme reaksjon som meldte seg i den
45 demokratiske verden etter Tsjekkoslovakia. Finnene kan takke dette faktum for
at den avtale de fikk, ble lempeligere enn den som Stalin personlig hadde
foreslått for Finlands president. Men det var en alvorlig situasjon dengang, vi
følte oss temmelig små og hjelpeløse. En liknende situasjon kan inntreffe når
som helst. Vi har ingen garantier i så måte.

50 Flertallets forslag bygger på et klart prinsipp. Som utgangspunkt kommer den
betraktning at vi nå, etter den erfaring vi har, ikke en gang til vil la en aggressiv
makt legge inn under seg ett land om gangen. Vårt standpunkt bygger på ønsket
om et solidarisk samvirke mellom alle demokratiske land. Det er kanskje den
55 eneste sikkerhet mot at en ny krig bryter ut. Det er vel også den eneste sikre måte
å trygge Norges fred og sikkerhet på.

I likhet med Lange vil jeg si at jeg ønsker å se dette samarbeid under større
synsvinkel, et større perspektiv. Vi har et økonomisk samarbeid i Vest-Europa.
60 Personlig har jeg ofte gitt uttrykk for at det ikke finnes noe nyttigere fredsarbeid
i dag enn å sette kreftene inn for gjenreisningen av Vest-Europa, økonomisk og
sosialt, og dermed skape politisk stabilitet i denne del av verden.

Kilde

65 Olaf Solumsmoen og Olav Larssen (red.): Med Einar Gerhardsen gjennom 20 år. Oslo 1967, s. 71-73

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/tilslutning-til-nato>

70

75

80

85

90

95

100

105